

DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1\(63\).238-245](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1(63).238-245)

УДК: 368.021+368.023.5:346.7

Тимчак М.В., Чепара І.П.

ДЕРЖАВНИЙ НАГЛЯД ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ СТРАХОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті досліджено концептуальні аспекти державного нагляду за діяльністю суб'єктів страхового ринку в умовах воєнного стану, реформування страхової діяльності в Україні крізь концептуально-перспективну розвиткову призму. Проаналізовано положення Закону України «Про правовий режим воєнного стану» № 389-VIII від 12.05.2015 р., Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» № 877-V від 05.04.2007 р., Закону України «Про страхування» № 85/96-ВР від 07.03.1996 р.

Встановлено, що проблему державного регулювання ринку страхування в Україні в умовах воєнного стану необхідно розглядати у двох пропорціях: усунення негативних наслідків воєнного стану для клієнтів (страхувальників) та регулювання діяльності страхових компаній (страховиків) у період воєнного стану в рамках вітчизняного правового поля.

Ключові слова: страховик, страхувальник, страхова діяльність, договір страхування, правове регулювання страхової діяльності, державний нагляд, суб'єкти страхової діяльності.

Постановка проблеми. Повномасштабне вторгнення РФ до України від 24.02.2022 р. видозмінило сутнісний уклад вітчизняного життєпорядкування. Так, правовий режим воєнного стану в Україні було запроваджено Указом Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 р. Про введення воєнного стану в Україні.

Сутність правового режиму воєнного стану за законодавством України передбачає певні економічні трансформації. Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» № 389-VIII від 12.05.2015 р. (поточна ред. від 19.10.2023 р.), забезпечення функціонування економіки є одним із ключових завдань в умовах військової агресії проти України, проте рамки свобод, в т.ч. економічних, можуть обмежуватися з метою захисту національних інтересів та обороноздатності держави.

Страховий ринок України є складовою частиною економічного потенціалу держави. Сутність страхової діяльності (страхування)

зводиться до захисту майнового інтересу особи, що уклала цивільно-правовий договір із страховиком (організацією, страховою фірмою), за умови настання передбаченого страховим випадком (ст. 1 Закону України «Про страхування» № 85/96-ВР від 07.03.1996 р., поточна ред. від 01.01.2024 р.). Договір страхування наділений обопільним фінансово-економічним (майновим) інтересом — як щодо страховика (оплата послуг, придбання полісу), так і щодо страхувальника (страхування власного життя, здоров'я) з метою отримання страхової виплати у випадку настання означених наслідків.

Враховуючи економічно-прибуткову масштабність страхового ринку України (другий після банківського економічний сегмент державного фінансового потенціалу), стан повномасштабної війни з РФ створив декілька негативних прецедентів для вітчизняного страховика: перехід роботи у режим онлайн, строга регуляція страхової діяльності та процесу ліцензування страховиків від Національного банку України (НБУ), перехід до спрощеної процедури врегулювання страхових випадків за рекомендацією НБУ тощо.

У контексті вищезазначеного, а також — з метою виявлення позитивних та негативних тенденцій страхування в умовах війни — пропонуємо здійснити кластерну оцінку контрольно-наглядової діяльності щодо вітчизняного страхового ринку державою в умовах воєнного стану в Україні.

©Тимчак М.В., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, E-mail: maryana.tymchak@uzhnu.edu.ua

Чепара І.П., аспірант другого року навчання, спеціальність 051 Економіка, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, E-mail: ihor.chepara@uzhnu.edu.ua

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання і проблематика державного нагляду за діяльністю суб'єктів страхового ринку в умовах воєнного стану в Україні є відносно новими, та, відтак, слабо дослідженими галузями науково-економічного інтересу. В той же час, виділимо декілька праць, котрі потребують уваги.

Так, генеральні особливості страхового ринку України в умовах війни були досліджені А. Мариною та М. Пеценко; Р. Мамчур та Н. Конончук; В. Думою та ін. Особливості юридичного (правового) регулювання страхових відносин та страхової діяльності в Україні в умовах воєнного стану проаналізовано К. Кондратенко та І. Мачуською. Економічна парадигма взаємодії сторін страхової діяльності та страхового процесу в Україні в період воєнних дій була досліджена А. Калугарем та С. Кучерівською.

У процесі дослідження специфіки державного нагляду за діяльністю суб'єктів страхового ринку України в умовах воєнного стану було застосовано описовий (монографічний), порівняльний (компаративний) та структурно-функціональний методи дослідження.

Використання описового (монографічного) методу дало змогу розкрити проблематичні аспекти ринку страхування в Україні в умовах військової агресії РФ проти України в нормативній, державно-регулятивній та контрольно-наглядовій площинах.

Порівняльний (компаративний) метод було застосовано з метою виявлення відмінностей у тенденціях функціонування ринку страхування в Україні із введенням в дію Указу Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 р. Про введення воєнного стану в Україні порівняно зі станом гібридної війни РФ проти України з анексією АР Крим та Донбасу в період 2014-2022 р.

Формування цілей статті. Дослідити, визначити та проаналізувати особливості державного нагляду за діяльністю суб'єктів страхового ринку в умовах воєнного стану в Україні.

Опис основного матеріалу дослідження. Вважаємо за необхідне розпочати із означення понятійно-категоріального апарату страхування, страхової діяльності та страхового ринку в Україні як процесів.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про страхування» № 85/96-ВР від 07.03.1996 р. (поточна ред. від 01.01.2024 р.), поняття страхування визначається наявністю майнового інтересу між страховиком та страхувальником, де останній де-факто «оплачує» гіпотетичне

настання негативних наслідків для власного здоров'я шляхом укладення договору страхування із першим. В свою чергу, виходячи із положень ст. 2, ст. 15 Закону України № 85/96-ВР, під страховою діяльністю варто розуміти роботу страховиків у сфері укладення цивільно-правових договорів із фізичними та юридичними особами щодо забезпечення схоронності їхнього фізичного, економічного та ін. активів [1].

Поняття державного нагляду у вітчизняній парадигмі можна розкрити за положеннями Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» № 877-V від 05.04.2007 р. (поточна ред. від 31.12.2023 р.) [2], за яким така діяльність передбачає послідовні та координовані заходи центральних органів виконавчої влади, органів виконавчої влади, органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо виявлення, запобігання та нівелювання фактів порушення галузевого законодавства суб'єктами господарювання пропорційно їхнім сферам комерціалізації.

Враховуючи, що діяльність страхових фірм (компаній) є комерційною та спрямована на отримання прибутку, дані положення законодавства є актуальними для цілей дослідження. Так, предметна складова державного нагляду (контролю) у сфері страхової діяльності виявляється у діяльності уповноважених центральних органів виконавчої влади (ЦОВВ), як-от Державна фінансова інспекція України та Державна аудиторська служба України, що відповідності діяльності профільних представників страхового ринку — страхових компаній (установ) та перестраховиків положенням власне страхового (Закон України «Про страхування» № 85/96-ВР), фінансового (Податковий кодекс України № 2755-VI), та господарського (Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» № 877-V) законодавства. Окрім того, в реаліях воєнного часу бізнес-діяльність страхових компаній та організацій повинна відповідати положенням «військового» законодавства, як-от Закон України «Про правовий режим воєнного стану» № 389-VIII. Специфіку вищезначеної органічної сукупності ми пропонуємо розглянути нижче.

Особливості функціонування страхового ринку в Україні в умовах воєнного стану варто розкривати за концепцією зниження попитової спроможності клієнтів та фінансової спроможності компаній, що отримують знижені обсяги грошових надходжень від укладення договорів страхування. Інша складова

вітчизняного страхового ринку в умовах агресії РФ проти України — пріоритетизація національної економіки, спрямування видатків та субвенцій на забезпечення військових потреб, досягнення результатів відновлення інфраструктури тощо (положення Закону України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» № 3460-IX) [3].

Окрім того, питанню трактування страхової діяльності в умовах воєнного стану за законодавчим визначенням притаманна ознака колізійності : це пов'язано насамперед із юридичним дефініціюванням терміну «форс-мажор», яким, за даними Листа Торгово-промислової палати України № 2024/02.0-7.1 від 28.02.2022 р. Щодо засвідчення форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили) [4], є повномасштабне вторгнення РФ до України від 24.02.2022 р. Так, відповідно до ст. 617 Цивільного кодексу України № 435-IV [5], виникнення (настання) форс-мажорної обставини у окремих випадках може звільняти одну із сторін договору від виконання умов зобов'язання за умови, що обставина такої бездіяльності якраз-таки продиктована обставиною непереборної сили. В умовах військової агресії РФ, впродовж майже двох років повномасштабної війни, ринок страхування в Україні покинуло 11 страхових компаній, 10 з яких знаходились у зоні активних бойових дій (зона діяльності ССО) [6], більшість з яких не виконали зобов'язання за страховими договорами із посиланнями на положення ст. 617 Цивільного кодексу України. Дерегульованість даного питання вітчизняним законодавством (нормативна прогалина) призводить до зниження рівня громадської довіри до приватного ринку страхування в Україні та особливо — укладення договорів страхування життя в умовах воєнного стану.

В умовах вищезначеної нормативної, економічної, фінансової та соціальної невизначеності для страхового ринку України виникла додаткова проблема — налагодження взаємодії між учасниками страхового процесу (страховиками та страхувальниками) в особливий період [7].

Подібне питання має розглядатися ширше, аніж, наприклад, аспект настання форс-мажору як підстава звільнення страховика від виконання зобов'язання (ст. 617 Цивільного кодексу України), адже включає норму про обмеження прав та свобод людини і громадянина на особливий період воєнного стану, зазначений у п. 3 Указу Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 р. Про введення воєнного стану в Україні [8]. Деякі страхові компанії,

посилаючись на цивільно-правову дефініцію форс-мажорних обставин та положення військового часу щодо обмеження конституційних гарантій громадян, не гарантують клієнтам (страхувальникам) виконання умов договору в повному обсязі. Дане питання, водночас, суперечить правовій (юридичній) природі договору страхування : останній є цивільно-правовою угодою, реалізація котрої є обов'язком сторін договору (замовника та виконавця відповідно). У дійсності, це свідчить про відсутність обмежень або відступів для страховика у виконанні умов договору страхування, укладеного зі страхувальником, за винятком випадків, де між настанням форс-мажору (обставин непереборної сили) та фактом невиконання умов страхового договору можна встановити прямий причинно-наслідковий зв'язок.

Сукупність вищезначених процедурних колізій страхової діяльності в Україні в умовах війни зумовлює необхідність, по-перше, здійснення моніторингу поточної контрольно-наглядової ситуації на вітчизняному ринку даного виду послуг та, по-друге, підводить до необхідності перепрофілювання українського ринку страхування пропорційно вимогам часу.

Проблему державного регулювання ринку страхування в Україні в умовах воєнного стану необхідно розглядати у двох пропорціях : усунення негативних наслідків воєнного стану для клієнтів (страхувальників) та регулювання діяльності страхових компаній (страховиків) у період воєнного стану в рамках вітчизняного правового поля [9].

Принагідно відмітимо, що, виходячи із трактування поняття страхового випадку у ч. 2 ст. 8 Закону України «Про страхування» № 85/96-ВР [1], страховик виплачує страхове відшкодування страхувальнику виключно за умови настання передбаченої договором страхування події. Цим суттєво звужується регулятивний державно-наглядовий механізм ринку страхової діяльності в Україні, адже такою конотацією законодавець фактично знімає із страхових компаній, установ та організацій обов'язок щодо дискретивного (додаткового) відступу від означених договором повноважень незалежно від супутніх умов та обставин.

Враховуючи вищенаведені особливості провадження страхової діяльності в Україні, котрі розповсюджуються і на воєнний стан, аспект усунення негативних наслідків воєнного стану для страхувальників як регуляторно-інституційний обов'язок держави повинен виявлятися у синхронізованій діяльності

Державної фінансової інспекції України та Державної аудиторської служби України як органів фінансово контролю. Даний підхід логічно виходить із економічного призначення договору страхування, де грошовий актив виступає, по-перше, інструментом укладення страхового договору та, по-друге, інструментом виконання договору страхування страховиком у випадку настання страхового випадку, передбаченого угодою між сторонами.

Так, відповідно Постанови КМУ № 310 від 06.08.2014 р. Про затвердження Положення про Державну фінансову інспекцію України [10], до її відання відноситься контроль та фінансова перевірка діяльності органів страхування державної і приватної форм власності (ч. 2 п. 4 Положення). Предметом таких перевірок, відповідно покладених на Держфінінспекцію України завдань та функцій, може бути доцільність використання фінансових коштів вкладників (страхувальників), ефективність виконання страхових зобов'язань перед клієнтами, достовірність бухгалтерської звітності (обліку) та своєчасність перерахування податків від власної діяльності до державного бюджету. До відання Держфінінспекції України також, відповідно до ч. 3 п. 4 Положення, уповноважена вимагати від представників бізнесу та суб'єктів господарювання щоквартальну, щопіврічну та щорічну види фінансової звітності, і, за нормативною аналогією, дана конотація розповсюджується на вітчизняний страховий бізнес, що засновується на меті одержання прибутку.

В свою чергу, діяльність Державної аудиторської служби України спрямовується та координується Постановою КМУ № 43 від 03.02.2016 р. (поточна ред. від 12.10.2023 р.) Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України [11]. У контексті контрольно-ревізійної діяльності щодо страхових компаній та страхових організацій варто виділити фактичне дублювання положень Держфінінспекції України у п. 2 ч. 4 Положення відносно здійснення фінансово-економічного, звітного контролю на підприємствах сфери господарювання, в тому числі, у сфері страхової діяльності, як на рівні виконання національного податкового законодавства та фінансової прозорості, так і на рівні виконання страхових зобов'язань перед клієнтами (страхувальниками).

Відтак, можна зробити висновок про повне дублювання повноважень Держфінінспекції України та Держаудитслужби України щодо контролю за діяльністю вітчизняного страхового сектору на рівні нормативного припису. В

умовах динамізму та трансформаційності соціально-економічного впорядкування в умовах війни в Україні, водночас, більш дієвими є не інституційні та нормативні, а ситуативно-аналогічні правоорієнтовані підходи до регулювання даного сектору, котрі ми розглянемо нижче.

Одним із таких теоретично-регулятивних приписів є розумне співставлення довоєнного та воєнного статусу ринку страхування України та існуючих прецедентів органами контрольно-ревізійного впорядкування, як Держфінінспекція України та Держаудитслужба України відповідно. Це, наприклад, стосується існуючого в правовій практиці страхових випадків на території України від 24.02.2022 р. трактування форс-мажорів як підстави до відмови у виконанні страхових зобов'язань за договором страхування організацією, що надає послуги зі страхування (страховиком): досвід 2014-2022 рр. демонструє, що страхові випадки покривалися українськими страховими компаніями на усій території України, окрім тимчасово окупованих (АР Крим, ОРДЛО), тому трактування тимчасової окупації після 24.02.2022 р. як підстави для відмови у виконанні зобов'язання перед клієнтами (страхувальниками) не можна використати як підставу одностороннього відступу від страхового зобов'язання. Для впровадження подібної новації необхідно, по-перше, вносити відповідні зміни до національного профільного законодавства (Закон України «Про страхування» № 85/96-ВР) та, по-друге, видозмінювати існуючі договори страхування. У випадку, коли такий договір було укладено ще до повномасштабного вторгнення РФ до України, це не є можливим, адже ані закон, ані договори, що сформовані та підписані на законних підставах, не мають зворотної дії в часі за замовчуванням [12].

Інше питання стосується ситуативності пошкоджень, ушкоджень, знівечень та знищень, що завдаються внаслідок військової агресії РФ проти України та можливості (неможливості) застрахувати подібні ситуації. Справа в тому, що військові дії апіорно не можна віднести до нещасного випадку, адже вони мають ознаку системності, а не випадковості. Внаслідок цього, вітчизняні страхові компанії обмежують право та можливість страхувальників укласти договір про страхування майна в умовах війни. Природа договору страхування передбачає формулювання цілей, обставин виконання та підстав виплати за угодою на умовах страховика, тому специфіка запобігання подібним випадкам полягає у забезпеченні механізмів розподілу трактування

ризиків руйнувань від воєнних дій та загальних підстав здійснення виплат за договором страхування майна, передбачених однойменним договором страховика зі страхувальником, як-от захист від стихійних лих, землетрусів, пошкоджень опалення, пожеж, незаконних дій третіх осіб тощо [13]. З огляду на юридичну риторичку повноважень Держфінінспекції України та Держаудитслужби України, вищевказане коло компетенції можна віднести до їхнього відома.

Додаткове практичне питання державного нагляду за страховим ринком України в умовах воєнного стану стосується специфіки виконання Національним банком України (НБУ) функції регулювання ринку страхових послуг в Україні. По-перше, правовою підставою здійснення НБУ функцій координації страхової діяльності можна вважати положення п. 9-1, п. 30 ст. 7, п. 1 ч. 1 ст. 15, ст. 61, ст. 64-1 Закону України «Про Національний банк України» № 679-XIV від 20.05.1999 р. (ред. від 01.01.2024 р.) [14]. По-друге, контроль страхової діяльності, виходячи із положень означених статей, здійснюється НБУ строго у розрізі ведення Держреєстрів страховиків та перстраховиків, попередження незаконного одержання доходів від страхової діяльності установами страхування, моніторингу платоспроможності страхової компанії, факту необхідності введення адміністрації щодо страховика (дисциплінарного стягнення), здійснення загальних регулятивних функцій щодо страховиків відповідно Закону України «Про страхування» № 86/95-ВР тощо.

Вищезначена ситуація призводить до колізії повноважень НБУ відносно вітчизняного страхового ринку : як регулятор Національний банк контролює аспекти фінансової відповідності та прозорості страховика, проте не здійснює державного нагляду за відповідністю в діяльності органу профільному страховому законодавству. На практиці це означає відпуск страхового правостановлення для страхових компаній України, внаслідок чого існують прецеденти порушення прав страхувальника та невиконання їм страхових внесків навіть в умовах мирного часу, не кажучи про воєнний стан, коли страховик використовує положення ст. 617 Цивільного кодексу України та п. 3 Указу Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 р. Про введення воєнного стану в Україні на користь власної односторонньої відмови від виконання зобов'язання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Як бачимо, особливості державного нагляду за діяльністю суб'єктів страхового ринку

України в умовах воєнного стану наділені певними ознаками непослідовної хаотичності.

По-перше, відмічаємо відсутність будь-якого вузькопрофільного нормативного документа, який би регулював питання здійснення страхової діяльності в умовах воєнного стану, визначав права та обов'язки страховика перед страхувальником, окреслював коло фінансової, майнової та договірної відповідальності надавача страхової послуги перед її споживачем в особливий період.

По-друге, воєнний стан в Україні внаслідок військової агресії РФ проти України трактується більшістю страховиків як форс-мажорна обставина (правова підстава — Лист Торгово-промислової палати України № 2024/02.0-7.1 від 28.02.2022 р. Щодо засвідчення форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили; ст. 617 Цивільного кодексу України тощо)), що автоматично уможливорює для страховика право одностороннього відступу від виконання страхового фінансового зобов'язання за відсутністю належного механізму контролю і нагляду.

По-третє, контроль та нагляд за діяльністю страхового ринку в Україні юридично покладено на організаційних триумвірат Держфінінспекція України – Держаудитслужба України – Національний банк України, де останній наділено найширшим коло профільної компетенції відносно фінансового моніторингу діяльності страховика, а не відповідності діяльності страховика профільному законодавству України у галузі страхування, як-от Закону України «Про страхування» № 85/96-ВР тощо.

Комплексний аналіз специфіки провадження державного нагляду за діяльністю страхового ринку в умовах воєнного стану в Україні в умовах воєнного стану дозволив дійти наступних умовиводів.

В першу чергу, відповідно до ст. 1 Закону України «Про страхування» № 85/96-ВР від 07.03.1996 р. (поточна ред. від 01.01.2024 р.), поняття страхування визначається наявністю майнового інтересу між страховиком та страхувальником, де останній де-факто «оплачує» гіпотетичне настання негативних наслідків для власного здоров'я шляхом укладення договору страхування із першим, а під страховою діяльністю, виходячи із положень ст. 2 та ст. 15 Закону України № 85/96-ВР, варто розуміти роботу страховиків у сфері укладення цивільно-правових договорів із фізичними та юридичними особами щодо забезпечення

схоронності їхнього фізичного, економічного та ін. активів.

Окрім того, спрямування та координація страхової діяльності в Україні в умовах воєнного стану прямо або опосередковано визначається нормативними актами військового часу, як Указ Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 р. Про введення воєнного стану в Україні та Закон України «Про правовий режим воєнного стану» № 389-VIII від 12.05.2015 р. (поточна ред. від 19.10.2023 р.), за якими певні конституційні права та свободи індивіда можуть обмежувати в інтересах національної безпеки. Деякі страховики, відтак, використовують юридичне трактування повномасштабного вторгнення РФ проти України як форс-мажору та згаданої конотації як підставу відмови від виконання страхового зобов'язання у випадку настання страхової події.

Наостанок, здійснення державного нагляду (контролю) за діяльністю вітчизняних суб'єктів страхування здійснюється Держфінінспекцією України, Держаудитслужбою України та Національним банком України. Саме Національний банк України має найбільш масштабний регулятивний ценз у сфері ринку страхування (п. 9-1, п. 30 ст. 7, п. 1 ч. 1 ст. 15, ст. 61, ст. 64-1 Закону України «Про Національний банк України» № 679-XIV від 20.05.1999 р. (ред. від 01.01.2024 р.)), здійснюючи свої повноважень, однак, переважно у галузі фінансово-економічної моніторингової відповідності страховика рамкам платоспроможності, а не розмірності виконання останнім страхових зобов'язань за договорами, укладеними зі страхувальниками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про страхування» № 85/96-ВР від 07.03.1996 р. (поточна ред. від 01.01.2024 р.). Відомості Верховної Ради. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» № 877-V від 05.04.2007 р. (поточна ред. від 31.12.2023 р.). Відомості Верховної Ради. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>
3. Закон України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» № 3460-IX від 09.11.2023 р. Відомості Верховної Ради. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#Text>
4. Лист Торгово-промислової палати України № 2024/02.0-7.1 від 28.02.2022 р. Щодо засвідчення форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили). Ліга Закон : офіційний веб-портал. Режим доступу : <https://ips.ligazakon.net/document/mus36779>
5. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003 р. (ред. від 30.01.2024 р.). Відомості Верховної Ради. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
6. TAS life. Страховий ринок України : сучасний стан і тренди. Офіційний веб-портал TAS life (дані від 20.12.2023 р.). Режим доступу : <https://taslife.com.ua/blog/strahovyj-rynok-ukrayiny-suchasnyj-stand-i-trendy>
7. Калугарь, А., Кучерівська, С. Особливості взаємодії учасників страхування в період війни. Економіка та суспільство, № 46. 2022. 4 с.
8. Указ Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 р. Про введення воєнного стану в Україні. Офіційний веб-сайт Президента України. Режим доступу : <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
9. Дума, В. Страхова діяльність в умовах російської агресії : правові підстави й практичні перспективи. Юридичний вісник, № 2 (63). Господарське право. 2022. С. 160-166.
10. Постанова КМУ № 310 від 06.08.2014 р. Про затвердження Положення про Державну фінансову інспекцію України. Відомості Верховної Ради. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/310-2014-%D0%BF#Text>
11. Постанова КМУ № 43 від 03.02.2016 р. (поточна ред. від 12.10.2023 р.) Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України. Відомості Верховної Ради. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF#Text>
12. European Business Association (ЕВА). Що змінюється у страхуванні в умовах воєнного стану? (дані від 29.04.2022 р.). Офіційний веб-сайт ЕВА. Режим доступу : <https://eba.com.ua/shho-zminyuyetsya-u-strahuvanni-v-uovah-voennogo-stanu/>
13. Економічна правда. Страхування під час війни (дані від 14.04.2022 р.). Офіційний веб-сайт «Економічна правда». Режим доступу : <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/14/685760/>

14. Закон України «Про Національний банк України» № 679-XIV від 20.05.1999 р. (ред. від 01.01.2024 р.). Відомості Верховної Ради. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>

REFERENCES

1. Закон Ukrainy «Pro strakhuvannya» № 85/96-VR vid 07.03.1996 r. (potochna red. vid 01.01.2024 r.). Vidomosti Verkhovnoyi Rady. [Law of Ukraine "On Insurance" No. 85/96-VR dated March 7, 1996 (current edition dated January 1, 2024). Information of the Verkhovna Rada]. (1996). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
2. Закон Ukrainy «Pro osnovni zasady derzhavnoho nahlyadu (kontrolyu) u sferi hospodars'koyi diyal'nosti № 877-V vid 05.04.2007 r. (potochna red. vid 31.12.2023 r.). Vidomosti Verkhovnoyi Rady. [Law of Ukraine "On the basic principles of state supervision (control) in the field of economic activity No. 877-V dated April 5, 2007 (current edition dated December 31, 2023). Information of the Verkhovna Rada]. (2003). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text> [in Ukrainian].
3. Закон Ukrainy «Pro Derzhavnyy byudzhet Ukrainy na 2024 rik» № 3460-IX vid 09.11.2023 r. Vidomosti Verkhovnoyi Rady. [Law of Ukraine "On the State Budget of Ukraine for 2024" No. 3460-IX dated November 9, 2023. Information of the Verkhovna Rada.]. (2023). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#Text> [in Ukrainian].
4. Lyst Torhovo-promyslovyi palaty Ukrainy № 2024/02.0-7.1 vid 28.02.2022 r. Shchodo zasvidchennya fors-mazhornykh obstavyn (obstavyn neperebornoyi syly). Liha Zakon : ofitsiyiny veb-portal. [Letter of the Chamber of Commerce and Industry of Ukraine No. 2024/02.0-7.1 dated 28.02.2022 Regarding certification of force majeure circumstances (circumstances of force majeure). Law League: official web portal]. (2022). Retrieved from: <https://ips.ligazakon.net/document/mus36779> [in Ukrainian].
5. Tsyvil'nyy kodeks Ukrainy № 435-IV vid 16.01.2003 r. (red. vid 30.01.2024 r.). Vidomosti Verkhovnoyi Rady. [Civil Code of Ukraine No. 435-IV dated January 16, 2003 (edited January 30, 2024). Information of the Verkhovna Rada]. (2003). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> [in Ukrainian].
6. TAS life. Strakhovyy rynek Ukrainy : suchasnyy stan i trendy. Ofitsiyiny veb-portal TAS life (dani vid 20.12.2023 r.). [TAS life. Insurance market of Ukraine: current state and trends. The official TAS life web portal (data as of 12/20/2023)]. (2023). Retrieved from: <https://taslife.com.ua/blog/strahovyj-rynek-ukrainy-suchasnyj-stan-i-trendy> [in Ukrainian].
7. Kaluhar', A., Kucherivs'ka, S. (2022). Osoblyvosti vzayemodiyi uchasnykiv strakhuvannya v period viyny [Peculiarities of the interaction of insurance participants during the war]. *Ekonomika ta suspil'stvo - Economy and society*, 46. 4 [in Ukrainian].
8. Ukaz Prezydenta Ukrainy № 64/2022 vid 24.02.2022 r. Pro vvedennya voyennoho stanu v Ukraini. Ofitsiyiny veb-sayt Prezydenta Ukrainy. [Decree of the President of Ukraine No. 64/2022 dated 24.02.2022 on the introduction of martial law in Ukraine. Official website of the President of Ukraine]. (2022). Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> [in Ukrainian].
9. Duma, V. (2022). Strakhova diyal'nist' v umovakh rosiys'koyi ahresiyi : pravovi pidstavy y praktychni perspektyvy [Insurance activity in conditions of Russian aggression: legal basis and practical perspectives]. *Yurydychnyy visnyk - Legal Bulletin*, 2 (63), 160-166. [in Ukrainian].
10. Postanova KМУ № 310 vid 06.08.2014 r. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro Derzhavnu finansovu inspektsiyu Ukrainy. Vidomosti Verkhovnoyi Rady. [Resolution of the CMU No. 310 of 08/06/2014 on approval of the Regulations on the State Financial Inspection of Ukraine. Information of the Verkhovna Rada]. (2014). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/310-2014-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
11. Postanova KМУ № 43 vid 03.02.2016 r. (potochna red. vid 12.10.2023 r.) Pro zatverdzhennya Polozhennya pro Derzhavnu audytors'ku sluzhbu Ukrainy. Vidomosti Verkhovnoyi Rady. [CMU Resolution No. 43 dated February 3, 2016 (current edition dated October 12, 2023) on approval of the Regulations on the State Audit Service of Ukraine. Information of the Verkhovna Rada]. (2016). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
12. European Business Association (EBA). Shcho zminyuyet'sya u strakhuvanni v umovakh voyennoho stanu? (dani vid 29.04.2022 r.). Ofitsiyiny veb-sayt EBA. [European Business Association (EBA). What changes in insurance under martial law? (data from 04/29/2022). Official website of the EBA]. (2022). Retrieved from: <https://eba.com.ua/shho-zminyuyetsya-u-strahuvanni-v-uovah-voyennoho-stanu/> [in Ukrainian].

13. Ekonomichna pravda. Strakhuvannya pid chas viyny (dani vid 14.04.2022 r.). Ofitsiynny veb-sayt «Ekonomichna pravda». [Economic truth. Insurance during the war (data as of 04/14/2022). The official website of "Economic Truth"]. (2022). Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/14/685760/> [in Ukrainian].
14. Zakon Ukrainy «Pro Natsional'nyy bank Ukrainy» № 679-XIV vid 20.05.1999 r. (red. vid 01.01.2024 r.). Vidomosti Verkhovnoyi Rady. [Law of Ukraine "On the National Bank of Ukraine" No. 679-XIV dated 05/20/1999 (edited on 01/01/2024). Information of the Verkhovna Rada]. (1999). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> [in Ukrainian]

Отримано 25.02.2024